

DAN ZAHAVI

BENLİK VE BASKASI

Öznelliğin, Empatinin ve Utanmanın Keşfi

Çeviri: Selim Baran

alBaraka
Yayınları

DAN ZAHAVI

1967, Kopenhag doğumlu Dan Zahavi fenomenoloji ve zihin felsefesi alanının önde gelen çağdaş düşünürlerinden biridir. Doktorasını KU Leuven’de Husserl Arşivleri’nde tamamlamış, 2002’den bu yana Kopenhag Üniversitesi Felsefe Bölümünde profesör olarak görev yapmakta ve aynı üniversitede kurucusu olduğu Center for Subjectivity Research’ün (Öznellik Araştırmaları Merkezi) direktörlüğünü yürütmektedir.

Zahavi’nin çalışmaları özellikle benlik, öz-bilinç, öznelerarasılık, empati, fenomenal deneyim ve sosyal biliş temaları etrafında şekillenir. *Subjectivity and Selfhood*, *Self and Other*, *Husserl’s Phenomenology* ve *Phenomenology: The Basics* gibi eserleri, günümüz fenomenolojisi ve bilinç araştırmaları içinde temel başvuru kaynakları arasında kabul edilmektedir.

Zahavi’nin araştırmaları, klasik fenomenoloji ile güncel bilişsel bilimler arasındaki diyalogu derinleştirme ve benlik kuramına getirdiği özgün katkılar sebebiyle geniş çapta etkili olmuştur.

SELİM BARAN

1992 yılında İstanbul’da doğdu. Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesindeki eğitiminin ardından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde Heykel, Marmara Güzel Sanatlar Üniversitesinde ise Resim eğitimi aldı. 2022 yılından beri çeviriyle ilgilenmekte, felsefe alanında çeviriler yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	7
Giriş	11

BİRİNCİ KISIM DENEYİMSEL BENLİK

1. Benlik Konusunda Birbiriyle Çatışan Bakış Açıları	21
2. Bilinç, Öz-bilinç ve Kendilik.....	33
3. Şeffaflık ve Anonimlik.....	57
4. Öznellik veya Kendilik	85
5. Benlik ve Diyakronik Birlik.....	119
6. Saf ve Yoksul	143
7. Çok-Boyutlu Açıklama.....	159

İKİNCİ KISIM EMPATİK KAVRAYIŞ

8. Öznellik ve Öznelerarasılık	167
9. Empati ve Yansıtma.....	173
10. Empati Fenomenolojisi	193
11. Empati ve Toplumsal Biliş	257
12. Öznellik ve Başkalık	311

ÜÇÜNCÜ KISIM KİŞİLERARASI BENLİK

13. Toplumsal Nesne Olarak Benlik	321
14. Utanç	339
15. Sen, Ben ve Biz.....	391

Kaynakça.....	407
Dizin.....	439



TEŞEKKÜR

Bu kitap, Kopenhag Üniversitesine bağlı Center for Subjectivity Research'te yazılmıştır. Center for Subjectivity Research'teki akademik personel ve ziyaretçilerle yürüttüğüm günlük etkileşim ve tartışmalardan çok yararlandım. Ayrıca Center for Subjectivity Research'ın araştırma faaliyetlerini mümkün kılan ve kitabın farklı bölümlerini tamamlamamı sağlayan Danish National Research Foundation, Velux Foundation, Danish Council for Independent Research, European Science Foundation, European Commission ve Kopenhag Üniversitesinin Excellence Programme for Interdisciplinary Research gibi çeşitli kaynaklara ve kurumlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Metnin bazı bölümlerini çeşitli yerlerde sunma imkânı buldum. Bunlar arasında şu kurumlar yer alıyor: University of Osnabrück, Emory University (Atlanta), University of Bern, University of Edinburgh, Peking University, University of Portsmouth, University of Cardiff, Duquesne University (Pittsburgh), University of Leiden, University College Dublin, University of Barcelona, Radboud University Nijmegen, University of Iceland (Reykjavik), Bergische Universität Wuppertal, École Normale Supérieure (Paris), Boston College, University of Pavia, Humboldt University (Berlin), Chinese University of Hong Kong, College of Charleston, Rice University (Houston), Katholieke

Universiteit Leuven, University of Heidelberg, University of Oslo, University of Fribourg, Hebrew University (Jerusalem), Jadavpur University (Kolkata), Jawaharlal Nehru University (Delhi), Boğaziçi University (İstanbul), University of Vienna, Tokyo University, Freie Universität Berlin, University of Amsterdam, University of Milan ve Ritsumeikan University (Kyoto). Gerek sunumlardan sonraki tartışmalardan gerekse aldığım yorumlardan çok faydalandım.

Aşağıda adı geçen kişilerle yaptığım tartışmalardan çok şey öğrendim, ayrıca bu kişilerin önemli bir kısmı metnin bazı bölümlerini okuyup yorumlamıştır: Miri Albahari, Stan Klein, Anthony Rudd, Shaun Gallagher, Thor Grünbaum, Joel Krueger, Pierre Jacob, Charles Siewert, Fabrice Teroni, Joe Neisser, Glenda Satne, John Michael, Julian Kiverstein, Erik Rietveld, Sanneke de Haan, Søren Overgaard, Jay Garfield, Evan Thompson, Rasmus Thybo Jensen, Josef Parnas, Barry Dainton, Philippe Rochat, Chantal Bax, Mark Siderits, Adrian Alsmith, Hans Bernhard Schmid, Vittorio Gallese, Vasudevi Reddy, Peter Hobson, Jean Decety, Andreas Roepstorff, Thomas Fuchs, Matt MacKenzie, Thomas Szanto, Mark Steen, Michael Wallner, Sandy Berkovski ve Philipp Schmidt. Hepsine gönülden teşekkür ederim.

Özellikle Galen Strawson, Marya Schechtman, Uriah Kriegel, Sophie Loidolt ve Wolfgang Fasching'e minnettarım; onların isabetli yorumları metinde önemli değişikliklere yol açtı. Sophie Loidolt ve Mark Steen'e de ayrıca teşekkür ederim; sırasıyla Viyana ve İstanbul'da düzenledikleri atölyelerde metnin ilerlemiş şekli tartışıldı. Son olarak, Oxford University Press adına çalışan iki isimsiz hakeme olan borcumu da belirtmek isterim, yorumları oldukça isabetli ve yerindeydi.

Felipe Leon'a kaynakça konusundaki desteği, Adele-France Jourdan'a dizin çalışması, Laurien Berkeley'e olağanüstü düzeltmeleri, Peter Momtchiloff'a kusursuz editörlüğü ve bu kitabı yazmam konusundaki teşvikleri için teşekkür ederim.

Kitap üzerinde çalışırken içeriğin bazı erken versiyonları

bağımsız makaleler şeklinde yayımlandı. Ancak daha sonra tümü titizlikle gözden geçirildi ve kitap için baştan yazıldı; dolayısıyla mevcut bölümlerin hiçbirisi daha önce yayımlanmış değildir. Bununla birlikte konuya ilişkin önceki yayınlar arasında şunlar bulunmaktadır: “Self and Other: The Limits of Narrative Understanding”, in D. D. Hutto (ed.), *Narrative and Understanding Persons*, Royal Institute of Philosophy Supplement 60 (Cambridge: Cambridge University Press, 2007); “Simulation, Projection and Empathy”, *Consciousness and Cognition*, 17 (2008), 514–22; “Is the Self a Social Construct?”, *Inquiry*, 52/6 (2009), 551–73; “Empathy, Embodiment and Interpersonal Understanding: From Lipps to Schutz”, *Inquiry*, 53/3 (2010), 285–306; “Unity of Consciousness and the Problem of Self”, in S. Gallagher (ed.), *The Oxford Handbook of the Self* (Oxford: Oxford University Press, 2011); “The Experiential Self: Objections and Clarifications”, in M. Siderits, E. Thompson, and D. Zahavi (eds.), *Self, No Self? Perspectives from Analytical, Phenomenological, and Indian Traditions* (Oxford: Oxford University Press, 2011); “Empathy and Direct Social Perception: A Phenomenological Proposal”, *Review of Philosophy and Psychology*, 2/3 (2011), 541–58; “Faces and Ascriptions: Mapping Measures of the Self” (with A. Roepstorff), *Consciousness and Cognition*, 20 (2011), 141–8; “The Uncanny Mirror: A Re-Framing of Mirror Self-Experience” (with P. Rochat), *Consciousness and Cognition*, 20 (2011), 204–13; “Shame and the Exposed Self”, in J. Webber (ed.), *Reading Sartre: On Phenomenology and Existentialism* (London: Routledge, 2011); “The Complex Self: Empirical and Theoretical Perspectives”, in J. McCurry and A. Pryor (eds.), *Phenomenology, Cognition, and Neuroscience* (Pittsburgh: Simon Silverman Phenomenology Center, 2012); “Self, Consciousness, and Shame”, in D. Zahavi (ed.), *The Oxford Handbook of Contemporary Phenomenology* (Oxford: Oxford University Press, 2012); “Empathy and Mirroring: Husserl and Gallese”, in R. Breuer and U. Melle (eds.), *Life, Subjectivity and Art: Essays in Honor of Rudolf Bernet*

GİRİŞ

Kitabın Oluşma Süreci ve Yapısı

Yirmi yılı aşkın bir süredir benlik ve başkası konuları üzerinde çalışmaktayım. 1992 yılında başladığım *Husserl und die transzendente Intersubjektivität* [Husserl ve Transendental Öznelerarasılık] adlı doktora tezimde Husserl'in öznelerarasılık [intersubjectivity] teorisine yeni bir yorum önerdim. Husserl'in öznelerarasılığa gösterdiği ilgideki temel motivasyonun, bir şeyin gerçek olmasının ne anlama geldiği ve böyle bir şeyi ne şekilde deneyimleyebileceğimiz hakkındaki transandantal sorunlara duyduğu meraktan kaynaklandığını öne sürdüm. Zira Husserl bu tür soruların açıklığa kavuşturulması için transandantal bir öznelerarasılığa yönelmemiz gerektiğinden söz eder. Dolayısıyla Husserl dışında Sartre, Merleau-Ponty ve Heidegger gibi düşünürlerin fenomenolojik öznelerarasılık teorisine yaptıkları katkıları inceledim; örneklerine Habermas ve Apel'in çalışmalarında rastladığımız, öznelerarasılığı dil-yönlendirilmiş bir şekilde ele alan yaklaşımla karşılaştırıldıklarında, bu düşünürlerin analizlerinin ne gibi ortak özellik ve değerlere sahip olduklarını vurguladım.

1999'da yayınlanan *Öz-farkındalık* [Self-Awareness] ve *Başkalık* [Alterity] adlı post doktora tezimde, ön-düşünsel [pre-reflective] öz-bilinç [self-consciousness] kavramını incelemeyi sürdürdüm; deneyimsel yaşamımızın, örneğini içe-bakışta